

บทที่ 2

หลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

หลักการ แนวคิด ที่จะนำเสนอ ผู้วิจัยขอแนะนำเสนอตามลำดับดังนี้ ความหมายของหลักสูตร, การใช้หลักสูตร, ผู้เกี่ยวข้องในการใช้หลักสูตร, การบริหารหลักสูตร ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2533, หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2533 ในเรื่องหลักการ จุดหมาย โครงสร้าง และแนวดำเนินการ, หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลายฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2533 ในเรื่องหลักการ จุดหมาย โครงสร้างและแนวดำเนินการ, การจัดวิชาเลือกเสรี ตามหลักสูตรมัธยมศึกษา ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2533 และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

หลักสูตร

1. ความหมายของหลักสูตร

เกี่ยวกับความหมายของหลักสูตรนั้น ได้มีผู้ให้ทัศนะไว้หลายประการด้วยกัน เช่น สวัสดิ์ จงกล (2521) ให้ความหมายของหลักสูตรว่า หมายถึง ข้อกำหนดที่ว่าด้วยจุดมุ่งหมายของการศึกษา แนวทางดำเนินงาน เนื้อหาสาระ ซึ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ ทัศนคติและพฤติกรรมสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการศึกษา

สมิทร คุณานุภกร (2518) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง โครงการที่ประมวลความรู้ และประสบการณ์ ทั้งหลายที่โรงเรียนจัดให้นักเรียน ไม่ว่าจะ เป็นภายในหรือภายนอกโรงเรียนก็ตาม เพื่อให้ผู้เรียนหันหน้าไปตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้

Carter V. Good (1973) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ 3 นัย คือ

1. เนื้อหาวิชาที่จัดไว้เป็นระบบให้ผู้เรียนได้ศึกษา เพื่อให้นักเรียน
2. คำหรือข้อความของเนื้อหาหรือสิ่งเฉพาะที่จะต้องสอนซึ่งทางโรงเรียนจัดให้นักเรียน
3. กลุ่มวิชา และประสบการณ์ที่กำหนดไว้ให้นักเรียนได้เล่าเรียน

Hilda Taba (1962) กล่าวถึงความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตร หมายถึง ประสบการณ์ทุกอย่างที่โรงเรียนจัดไว้แก่นักเรียน เพื่อให้นักเรียนมีคุณลักษณะที่เหมาะสมในการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบันอย่างมีความสุข

ทั้งนี้พอจะสรุปความหมายของหลักสูตรได้ว่า หลักสูตร หมายถึง โครงการ ทางการศึกษาที่ประมวลความรู้ และประสบการณ์ ที่ได้จัดขึ้นทั้งในและนอกเวลาเรียน ให้นักเรียนเพื่อให้ความรู้ ทักษะคติ ตามแนวทางที่กำหนดไว้ในจุดมุ่งหมายของการศึกษา ซึ่งทั้งนี้ หลักสูตรที่ดีจะต้องสนองความต้องการของสังคมของผู้เรียน เหมาะสมกับสภาพของ เศรษฐกิจ สังคม และความสามารถของผู้เรียน รวมทั้งต้องมีความยืดหยุ่น และนำมาใช้ได้ สะดวก (รุ่งทิวา จักรกร, 2526)

2. การใช้หลักสูตร

การใช้หลักสูตรเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งมีความสำคัญ ไม่ยิ่งหย่อนกว่าส่วนอื่น ซึ่งได้แก่ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร, กำหนดเนื้อหา, การใช้หลักสูตร, การประเมินผลหลักสูตร, และการปรับปรุงหลักสูตร

สมิทธ คุ้มานุกร (2518) ได้กล่าวถึงความหมายของการใช้หลักสูตร ไว้ว่า หมายถึง การที่ผู้บริหารโรงเรียนและครู นำเอาโครงการของหลักสูตรที่เป็นรูปแบบปฏิบัติ ให้เกิดผล ขั้นตอนนี้รวมถึงการบริหารงานด้านวิชาการ เพื่ออำนวยความสะดวก และนักเรียน สามารถสอนและ เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลสูงสุด

การนำหลักสูตรไปใช้ หรือการใช้หลักสูตร จะประกอบด้วยกิจกรรม 3 ประเภท คือ

1. การแปลงหลักสูตร
2. การจัดปัจจัย และสภาพต่างๆ ภายในโรงเรียน
3. การสอน

สงัด อุทรานันท์ (2528) ได้กล่าวถึงบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร ซึ่งพอสรุปได้ว่า ประกอบด้วย นักวิชาการ ซึ่งได้แก่ ศึกษานิเทศก์ หรือนักพัฒนาหลักสูตร, ผู้บริหารโรงเรียน, ครูผู้สอน, บุคลากรอื่น ๆ ได้แก่ บรรณารักษ์, นักวัดผล, นักแนะแนว ฯลฯ จะเห็นว่าผู้เกี่ยวข้องกับโรงเรียนนับตั้งแต่ผู้บริหาร จนถึงนักการภารโรง ก็ล้วนแต่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรทั้งสิ้น อย่างไรก็ตามในการจัดวิชาเลือก เสริมตามหลักสูตรมัธยมศึกษา ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2533 ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงในการจัด ประกอบด้วย ผู้บริหาร, ครูผู้สอน และครูแนะแนว

3.1 ผู้บริหาร ควรมีบทบาทในการใช้หลักสูตร ดังนี้คือ

- 1). ทาความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรที่โรงเรียนใช้อยู่
- 2). ให้บริการวัสดุหลักสูตร และสื่อการสอนชนิดต่าง ๆ แก่ครู
- 3). ดำเนินการนิเทศ และติดตามผลการใช้หลักสูตรภายในโรงเรียน

อย่างสม่ำเสมอ

- 4). กระตุ้น และส่งเสริมครูในการใช้หลักสูตรอย่างถูกต้อง เช่น จัดการอบรม หรือ จัดประชุมสัมมนา เป็นต้น
- 5). ให้กำลังใจ และบำรุงขวัญแก่ครูในการใช้หลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อเป็นเยี่ยงอย่างแก่ครูคนอื่น ๆ (สงัด อุทรานันท์, 2528)

3.2 ครูผู้สอน อาจกล่าวได้ว่า ครูเป็น "ตัวเอก" ของขบวนการใช้หลักสูตร ครูมีบทบาทที่สำคัญที่สุด หลักสูตรจะมีความสมบูรณ์ก็ต่อเมื่อครูนำไปใช้ในห้องเรียน หน้าที่ของครูผู้สอน ได้แก่

- 1). จะต้องศึกษาหลักสูตร แบบเรียน วัสดุประกอบ เพื่อจะได้เลือกใช้ และแปลงไปสู่การสอนได้อย่างถูกต้อง เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น ตลอดจนปัญหา และความต้องการของเด็ก
- 2). ศึกษาวิธีการสอนแบบต่างๆ ให้เข้าใจแจ่มแจ้ง และสามารถเลือกนำไปใช้ได้อย่างเหมาะสมกับจุดประสงค์ และลักษณะเนื้อหาวิชา
- 3). จะต้องเป็นผู้ที่พอใจศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ
- 4). ทาการสอนทุกครั้งอย่างมีจุดหมาย

- 5). จัดทำ และใช้วัสดุอุปกรณ์การสอนที่เหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่น และบทเรียน
- 6). มีส่วนร่วมในการเขียนคู่มือหลักสูตร และวัสดุประกอบรายวิชา
- 7). คัดเลือกครูที่มีความรู้ในเรื่องหลักสูตร มีความเข้าใจการเรียนรู้อย่างดี และมีทัศนคติที่ดี ร่วมเป็นคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตร (บุญมี เถรชอก, ม.ป.ป.)

3.3 ครูแนะแนว ในการจัดวิชาเลือกเสรี ตามหลักสูตรมัธยมศึกษา ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2533 ให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ตามมุ่งหมายนั้น ย่อมหมายถึงการที่ผู้เรียนสามารถเลือกเรียน รายวิชาที่เหมาะสมกับความสามารถ ความถนัด ความสนใจ เพื่อให้ผู้เรียนจะได้พัฒนาศักยภาพ ของตนเองอย่างเต็มที่ ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่ตนเอง และสังคมต่อไป สิ่งที่จะทำให้บรรลุผลนี้ได้ย่อม อาศัยการแนะแนวซึ่งที่ เบื้อง กุณฑลและคณะ (2513) ได้กล่าวไว้ว่า การแนะแนวมีความสำคัญ และเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องปฏิบัติในสถานศึกษาทุกแห่ง เพื่อให้คำปรึกษา เป็นการเตรียมเด็กหนุ่มสาว หรือเด็กวัยรุ่น เพื่อเผชิญกับชีวิตและปัญหาเศรษฐกิจอันซับซ้อนในอนาคต เป็นการตั้งความมุ่งหมาย ของชีวิตที่จริงจังและถูกทางให้แก่หนุ่มสาวทุกคน พร้อมทั้งช่วยเหลือให้ทุกคนได้ประเมินความสนใจ และความสามารถของตนเองว่าจะเหมาะสมกับโอกาสในการ เศรษฐกิจนั้นหรือไม่เพียงใด ครูจะต้องอำนวยความสะดวกที่ถูกต้องแก่ เขาช่วยเหลือ เขาเหล่านั้นให้ได้ทำงานอันจะก่อให้เกิดประโยชน์ แก่ตนเองและประเทศชาติ

การบริหารหลักสูตร

นพพงษ์ บุญจิตราคุลย์ (2525) ได้ให้ความหมายของการบริหารหลักสูตรว่า หมายถึง กระบวนการหรือกิจกรรมที่บุคคลร่วมมือกัน โดยมีเครื่องมือคือหลักสูตร ซึ่งเป็น เครื่องมืออย่างหนึ่งของโรงเรียน ในอันที่จะเตรียมเด็กหรือเยาวชนให้เกิดความรู้ ทัศนคติ และประสบการณ์ที่ดีในการที่จะดำเนินและดำรงชีวิตในสังคมของคนได้อย่างถูกต้อง และเป็นสมาชิกที่มีประสิทธิภาพของสังคม

สงบ ลักษณะ (2524) กล่าวว่า การบริหารหลักสูตร คือ การวางแผน และการจัดการในการใช้ทรัพยากรทุกด้านที่มีอยู่อย่างชาญฉลาด ทั้งในด้านบุคคล งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และเทคนิควิธีต่างๆ เพื่อให้ครูเกิดความสะดวกในการปฏิบัติตามหลักสูตรให้ บรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ครบถ้วน

สันต์ ธรรมบำรุง (2527) กล่าวว่า การบริหารหลักสูตร เป็นการบริหารงาน
 ด้านวิชาการหรือการนำหลักสูตรไปใช้ ซึ่งเปรียบเสมือนการบริหารกิจกรรมทุกชนิดในโรงเรียน
 เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพที่สุด

จะเห็นได้ว่า การบริหารหลักสูตร เป็นการดำเนินงานเพื่อให้การใช้หลักสูตร
 เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ครอบคลุมทุกฝ่าย ทั้งผู้บริหาร ครูผู้สอน และเจ้าหน้าที่อื่น ๆ จะ
 ต้องช่วยเหลือกันและกัน ดังเช่น พะนอม แก้วกาเนติก (2533) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการบริหาร
 หลักสูตรที่จะให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ไว้ดังนี้คือ

1. กำหนดปรัชญา และอุดมการณ์ วัตถุประสงค์ นโยบายของโรงเรียน
2. ศึกษา สืบค้น ปัญหาความต้องการและสภาพท้องถิ่น
3. ศึกษา สืบค้น ปัญหาความต้องการของนักเรียน และผู้ปกครอง
4. ศึกษา สืบค้น ความถนัด ความสามารถเฉพาะของนักเรียน
5. แบ่งกลุ่มนักเรียน ตามความถนัด ความสามารถ
6. จัดหาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น และส่งเสริมความสามารถของ
 ผู้เรียน
7. จัดบริการแนะแนวเพื่อให้ผู้เรียนรู้จักตนเอง และสังคมท้องถิ่นของตน จะได้
 เลือก เรียนรายวิชาที่เหมาะสมกับตนเอง
8. พัฒนาระบบการเรียน การสอนของครูอาจารย์ เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักคิด
9. นำทรัพยากรจากภายนอก เข้ามามีส่วนในการเรียนการสอน
10. จัดแผนการสอน เนื้อหา เทคนิคการสอน อุปกรณ์ เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้รับ
 ประสบการณ์ตรงกับชีวิต เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมของตน
11. เตรียมสถานที่ อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้
12. ประชาสัมพันธ์ และทำความเข้าใจกับผู้ปกครองและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
 ได้รับความวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาตามหลักสูตร ฉบับปรับปรุง 2533
13. จัดกิจกรรมเสริม เช่น การประกวด นิทรรศการ การสาธิต และจัดปัจจัยที่
 จะเป็นการส่งเสริมและพัฒนาที่สมบูรณ์ เช่น ตั้งร้านค้าขายผลผลิตของนักเรียน
14. ติดตาม ช่วยเหลือ นิเทศ แก้ปัญหา พัฒนางาน และให้ขวัญกำลังใจ ในการ
 ดำเนินงานตามหลักสูตร
15. วัดผล ประเมินผล เพื่อการพัฒนา

16. พัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ครูอาจารย์ และบุคคลที่เกี่ยวข้อง เพื่อการพัฒนา
งานตามหลักสูตร

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2533

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2533 เป็นหลักสูตรที่ได้
ให้ความสำคัญต่อวิชาเลือกเสรี เพราะมีนโยบายที่จะจัดการศึกษา โดยพิจารณาถึงความสามารถ
ความถนัด ความสนใจของผู้เรียน และจัดเป็นการศึกษาทั่วไปที่จะเป็นพื้นฐานให้ผู้เรียนศึกษาต่อ
หรือประกอบอาชีพ ซึ่งจะต้องสนองความต้องการของท้องถิ่น และประเทศชาติ ซึ่งนโยบายนี้จะ
ปรากฏในหลักการ และจุดหมาย ดังนี้ คือ

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น

1. เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนค้นพบ ความสามารถ ความถนัด และความ
สนใจของตนเอง
2. เป็นการศึกษาทั่วไป เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับประกอบอาชีพ หรือการศึกษาต่อ
3. เป็นการศึกษาที่สนองความต้องการของท้องถิ่น และประเทศชาติ

(กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ, 2534)

ในจุดหมาย ได้กล่าวไว้ว่า การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นการศึกษาที่มุ่ง
ให้ผู้เรียนพัฒนาคุณภาพชีวิต และการศึกษาต่อ ให้สามารถเลือกแนวทางที่จะทำประโยชน์
ให้กับสังคมตามบทบาทและหน้าที่ของคนในฐานะพลเมืองดี ตามระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย
โดยที่มี พระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะเพียงพอที่จะเลือก
และตัดสินใจประกอบสัมมาชีพ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีนิสัยในการปรับปรุง งาน ตนเอง
และสังคม เสริมสร้างอนามัย ชุมชน และครองชีวิตโดยคำนึงถึงประโยชน์ต่อสังคม

(กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ, 2534)

เพื่อพิจารณาในโครงสร้างของหลักสูตร จะพบว่า หลักสูตรได้กำหนดวิชาเลือกเสรี
ให้เรียนถึง 33 หน่วยการเรียน โดยให้เลือกจากรายวิชาในกลุ่มวิชาต่างๆ ดังนี้

1. กลุ่มวิชาภาษา ได้แก่ ภาษาไทย และภาษาต่างประเทศ
2. กลุ่มวิชาคณิตศาสตร์-วิทยาศาสตร์
3. กลุ่มวิชาสังคมศึกษา

4. กลุ่มวิชาพัฒนาบุคลิกภาพ ได้แก่ พละนาฏศิลป์ และศิลปศึกษา

5. กลุ่มวิชาการงานและอาชีพ

ในโครงสร้างของหลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนต้นนี้ จะระบุไว้ชัดเจนว่า ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ให้เรียนวิชาเลือกเสรี 10 หน่วยการเรียนรู้ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 กำหนดให้เรียนวิชาเลือกเสรี 10 หน่วยการเรียนรู้เช่นกัน และในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กำหนดให้เรียน 13 หน่วยการเรียนรู้ (กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ, 2534)

เพื่อให้การจักวิชาเลือก เสรีสนองนโยบายดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น และเป็นไปตามหลักการ จุดหมาย หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2533 จึงกำหนดไว้ในแนวคาเนินการ ซึ่งจะปรากฏชัดเจนนข้อ (1) และ ข้อ (6) ดังนี้

(1) จัดให้ผู้เรียนได้เลือก เรียนอย่างหลากหลาย เพื่อสำรวจความถนัด และความสนใจ

(6) ให้ท้องถิ่นปรับรายละเอียดเนื้อหาของรายวิชาให้สอดคล้องกับสภาพ และความต้องการของท้องถิ่น ส่ง เสริมให้ท้องถิ่นจัดหารายวิชาที่สนองความต้องการของท้องถิ่น และส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความคิดในการสร้างสรรค์งาน (กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ, 2534)

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2533

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2533 มุ่งหวังที่จะให้ผู้เรียน พัฒนาความรู้ ความสามารถ หรือทักษะ เฉพาะด้าน เพื่อให้สามารถประกอบอาชีพ หรือ ศึกษาต่อได้ เพราะผู้เรียนในระดับนี้ ถือว่าเป็นผู้ใหญ่เพียงพอที่จะกำหนดแนวทางของตนเองในอนาคตซึ่งปรากฏในหลักการ ดังนี้

1. เป็นการศึกษาเพื่อเพิ่มความรู้ และทักษะ เฉพาะด้าน ที่สามารถนำไปประกอบอาชีพให้สอดคล้องกับสภาวะ เศรษฐกิจ และสังคม

2. เป็นการศึกษาที่สนองต่อการพัฒนาอาชีพในท้องถิ่น หรือการศึกษาต่อ

3. เป็นการศึกษาที่ส่งเสริมการน้ากระบวนการทางวิทยาศาสตร์และ เทคโนโลยีที่เหมาะสมใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ท้องถิ่น และประเทศชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ, 2534)

เมื่อศึกษาในจุดหมาย ก็จะพบว่า การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นการ ศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนพัฒนาคุณภาพชีวิต และให้สามารถทำประโยชน์ให้กับสังคมตามบทบาท และหน้าที่ของตนในฐานะพลเมืองที่ดีตามระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์ เป็นประมุข วิชาให้ผู้เรียนพัฒนาเชาวน์ปัญญา มีความรู้ และทักษะเฉพาะด้านตามศักยภาพ เห็น ช่องทางในการประกอบอาชีพ ร่วมพัฒนาสังคมด้วยแนวทาง และวิธีการใหม่ และบำเพ็ญตน ให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม (กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ, 2534)

เพื่อให้การจกวิชาเลือกเสรีเป็นไปตามความต้องการของผู้เรียน และสนองความ ต้องการของท้องถิ่น หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2533 จึงได้ กำหนดแนวดำเนินการไว้ในข้อ (1), (2) และ (8) ดังนี้

- (1) จัดให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนอย่างกว้างขวางตามความถนัดและความสนใจ
- (2) จัดให้ผู้เรียนได้ศึกษาสภาพแวดล้อม และความต้องการของท้องถิ่นในด้าน

ต่างๆ

(8) ให้ท้องถิ่นจัดหารายวิชาที่สนองความต้องการของท้องถิ่น และรายวิชาที่ ส่งเสริมการพัฒนาอาชีพ (กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ, 2534)

นอกจากนั้นแล้ว ในโครงสร้างของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2533 ได้กำหนดให้ผู้เรียนต้องเรียนวิชาเลือกเสรีอย่างน้อย 45 หน่วยการเรียนรู้ จากจำนวนการเรียนรู้ทั้งหมด 75 หน่วยการเรียนรู้ วิชาให้เลือกจากรายวิชาในกลุ่มวิชาต่างๆ ดังนี้

1. กลุ่มวิชาภาษา ได้แก่ ภาษาไทย และภาษาต่างประเทศ
2. กลุ่มวิชาสังคมศึกษา
3. กลุ่มวิชาพัฒนาบุคลิกภาพ ได้แก่ พลานามัย และศิลปะ
4. กลุ่มวิชาคณิตศาสตร์-วิทยาศาสตร์
5. กลุ่มวิชาการงานและอาชีพ

เนื่องจากหลักสูตรมัธยมศึกษา ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2533 ได้เปิดโอกาส ให้ท้องถิ่นจัดหารายวิชาขึ้นเองโดยให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น (กระทรวง ศึกษาธิการ กรมวิชาการ, 2534) หลักสูตรวิชาเลือกเสรี จึงสามารถจัดได้อย่างกว้างขวาง โดยอาจเลือกรายวิชาที่กรมวิชาการกำหนด หรือสร้างหลักสูตรขึ้นใหม่ก็ได้

การจัดวิชาเลือกเสรีตามหลักสูตรมัธยมศึกษา ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2533

เพื่อให้การจัดวิชาเลือก เสรีบรรลุตามความมุ่งหมาย ควรดำเนินการดังนี้

1. การศึกษา สังเกต สืบถาม ความต้องการ ความถนัด ความสามารถพิเศษของนักเรียนแต่ละคน
2. การจัดกลุ่มให้นักเรียนตามความต้องการ ความสามารถพิเศษ
3. การเลือกหลักสูตรรายวิชาที่มีอยู่แล้ว การจัดทำหลักสูตรใหม่ การพัฒนาหลักสูตรที่มีอยู่แล้ว ให้สอดคล้องกับความต้องการ ความสามารถของนักเรียนด้วยบริการแนะแนว ส่งเสริมให้นักเรียนได้เลือก เรียนวิชาการตามความต้องการและความถนัด ความสามารถ ในรายวิชาเลือก เสรี ตามโครงสร้างของหลักสูตร ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2533
4. การใช้ทรัพยากร วิทยุ เฉพาะวิทยากร และสถานที่ประกอบการภายนอก ทั้งภาครัฐ และ เอกชน เข้ามามีส่วนช่วยในการจัดการเรียนการสอนให้กับนักเรียน
5. การจัดกิจกรรมส่งเสริมเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ ผึกทักษะ พัฒนาทักษะให้สูงขึ้น จนถึงขีดความสามารถสูงสุด (พะยอม แก้วก่าเน็ค, 2533)

ในการดำเนินงานใดๆ ก็ตามต้องประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆ 3 ขั้นตอนด้วยกัน ซึ่งรวมทั้งดำเนินการจัดวิชาเลือก เสรี ในหลักสูตรมัธยมศึกษา ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2533 เช่นกัน ขั้นตอนดังกล่าวประกอบด้วย การเตรียมการ การดำเนินการ และการติดตามประเมินผล รายละเอียดของแต่ละขั้นตอนในการดำเนินงานที่ต่างกัน อาจจะแตกต่างกันได้ แต่ในการดำเนินงานการจัดวิชาเลือก เสรีในหลักสูตรมัธยมศึกษา ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2533 มีรายละเอียดดังนี้

1. การเตรียมการจัดวิชาเลือก เสรี

วิชาเลือก เสรี จัดเป็นรายวิชาที่กระจายอยู่ตามกลุ่มวิชาทั้ง 5 กลุ่มวิชา กลุ่มวิชาใดจะเปิดสอนรายวิชาใดนั้น ตามหลักการแล้วต้องขึ้นอยู่กับผู้เรียนเป็นสำคัญ ถ้าผู้เรียนมีความต้องการเรียนแตกต่างกันแล้วแต่บุคคล โรงเรียนก็ควรเปิดรายวิชาให้ได้ อย่างทั่วถึง จึงเห็นได้ว่า การจัดวิชาเลือก เสรี เป็นสิ่งที่ยุ่งยากต้องอาศัยการเตรียมการอย่างดี เพื่อให้การจัดเป็นไปอย่างราบรื่น บรรลุตามวัตถุประสงค์ การเตรียมการ จึงควร

มีชั้นตอนดังนี้

1.1 นโยบายการจัดวิชาเลือกเสรี

การจัดวิชาเลือกเสรีนั้น ผู้บริหารควรถือนโยบายในการจัดว่าจัดอย่างไร ให้สนองความต้องการของผู้เรียน, ให้สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น และปัจจัยที่โรงเรียนมีอยู่ ดังเช่น พะนอม แก้วภาเนติ (2533) ได้กล่าวว่า การที่กำหนดให้วิชาเลือกเสรีก็เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิต เศรษฐกิจ และสังคมของท้องถิ่นตนเองมากขึ้น กับทั้งส่งเสริมให้ผู้บริหารโรงเรียน ครู อาจารย์ จัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องและสนองความต้องการของนักเรียน และผู้ปกครอง และส่งเสริมความภาคภูมิใจ ความสามารถจนถึงระดับสูงสุดตามศักยภาพที่นักเรียนแต่ละคนมีอยู่ ทั้งนี้โดยการส่งเสริมให้โรงเรียนและท้องถิ่น (กลุ่มโรงเรียน จังหวัด เขตการศึกษา กรมต้นสังกัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง) สามารถสร้างหลักสูตร ปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรได้ด้วยตนเอง

1.2 การวางแผนการจัดวิชาเลือกเสรี

การวางแผนเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินการใดๆ ก็ตาม ถ้ามีการวางแผนที่ดีแล้ว ก็อาจกล่าวได้ว่างานนั้นบรรลุผลมาแล้วครึ่งหนึ่ง เพราะการวางแผนก็จะต้องศึกษาข้อมูลอย่างละเอียด ทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ดังที่ อุทัย บุญประเสริฐ (2532) ได้กล่าวถึง การวางแผนว่า การวางแผนเป็นความพยายามขององค์กรและหน่วยงานในการกำหนดสิ่งที่จะต้องปฏิบัติจัดทำเพื่อให้ตอบสนองต่อภารกิจ ตอบสนองต่อปัญหา และความต้องการให้ได้ผลดีที่สุด ด้วยวิธีการที่เหมาะสมที่สุด มีประสิทธิภาพสูงภายใต้ความจำกัดของทรัพยากร และการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมในอนาคต โดยมุ่งหมายความสำเร็จ และการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพเป็นหัวใจสำคัญ ซึ่งสิ่งที่กำหนดไว้ว่าจะปฏิบัติจัดทำขึ้น ได้ผ่านการไตร่ตรอง ได้ผ่านการพิจารณาอย่างรอบคอบโดยคำนึงถึงความเป็นมาในอดีต พิจารณาสภาพปัจจุบัน ปัญหา ศึกษภาพ และแนวโน้มด้านต่างๆ ในอนาคต ตลอดจนความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ ในการจัดวิชาเลือกเสรี ควรจะมีข้อมูลพื้นฐานเพื่อใช้ประกอบในการวางแผน ดังนี้

1.2.1 ข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียน เช่น จำนวนนักเรียนในเขตพื้นที่บริการ, รายได้ของผู้ปกครอง, การคมนาคม, ความภาคภูมิใจ, ความสนใจ, ความสามารถ และความต้องการของนักเรียน

1.2.2 ข้อมูลเกี่ยวกับครู เช่น จำนวนครู วิชาเอก วิชาโท ความสามารถพิเศษ ประสบการณ์ ความต้องการ และปัญหาที่ครูอาจารย์กำลังประสบอยู่

1.2.3 ข้อมูลเกี่ยวกับวัสดุอุปกรณ์ อาคาร สถานที่ งบประมาณ

1.2.4 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาหลังคม ทรัพยากร เศรษฐกิจ อาชีพ แหล่งวิชาการ และความต้องการในระดับท้องถิ่น(กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ, 2533)

1.3 การจัดกลุ่มการเรียน

วิชาเลือกเสรี เป็นวิชาที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกตามความสนใจ หรือ ความถนัด ความต้องการของแต่ละคน ซึ่งการจัดนักเรียนเข้ากลุ่ม อาจมีปัญหาอุปสรรคอยู่บ้าง เพราะโรงเรียนจะต้อง เปิดวิชาเลือก เสรีอย่างหลากหลายและทั่วถึงให้นักเรียน เพื่อให้การดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องนี้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยโรงเรียนควรมีข้อคำนึงถึง ดังนี้

1.3.1 จัดรายวิชาเลือกให้นักเรียนได้เลือกวิชาต่าง ๆ อย่างเสรี โดยผ่านความเห็นชอบของผู้ปกครอง ครูที่ปรึกษา และครูแนะแนว ทั้งนี้ให้นักเรียนได้เลือกวิชาสำรองไว้ด้วย

1.3.2 การกำหนดนักเรียนเข้ากลุ่ม หลังจากนักเรียนได้เลือกวิชาแล้ว ให้รวบรวมรายชื่อส่งฝ่ายวิชาการ เพื่อดำเนินการกำหนดครูผู้สอน กำหนดห้องเรียน และเวลาเรียน โรงเรียนอาจเลือกวิธีแก้ไขโดยจัดครูสอนใหม่ และแยกกลุ่มนักเรียน จัดสถานที่ใหม่ หากยังไม่สามารถแก้ปัญหาได้ โรงเรียนควรเรียกนักเรียนกลุ่มนั้นมาชี้แจง และพิจารณาเป็นรายบุคคล ตามความถนัดความสนใจ และความพร้อม ก่อนพิจารณาให้ได้เรียนวิชาเลือกอื่นอันดีรองลงไป สำหรับจำนวนนักเรียนแต่ละ กลุ่มนั้น ให้คำนึงถึงความเหมาะสมและธรรมชาติของวิชาด้วย (กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ, 2533)

1.4 การจัดเตรียมบุคลากร

การจัดเตรียมบุคลากร หมายถึง การเตรียมความพร้อมในด้านทรัพยากรบุคคล หมายถึง ครูผู้สอน, ผู้บริหาร, เจ้าหน้าที่ต่าง ๆ รวมทั้งผู้ทรงคุณวุฒิในท้องถิ่นเพราะ รายวิชาเลือก เสรี เป็นรายวิชาที่เปิดกว้าง บางรายวิชาอาจจำเป็นต้องใช้ผู้ทรงคุณวุฒิในท้องถิ่น เป็นผู้ให้ความรู้แก่ผู้เรียน ดังนั้น การจัดเตรียมบุคลากรในการจัดวิชาเลือก เสรี ผู้บริหาร ควรมีการดำเนินการ ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนหลักๆ ดังนี้

- 1) การสำรวจ ความรู้ ความสามารถ ของครูผู้สอน
- 2) การสำรวจ ความรู้ ความสามารถ ของผู้ทรงคุณวุฒิในท้องถิ่น
- 3) การเพิ่มพูน ความรู้ ความสามารถ ด้วยการส่งครูไปอบรม, ศึกษานอก หรือจัดหาเอกสารเพื่อส่งเสริมให้เกิดความรู้ความเข้าใจยิ่งขึ้น

นอกจากนี้หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (2533) ได้กล่าวถึงการเตรียมบุคลากรว่าควรพิจารณาเป็นภารกิจต่อไปนี้

1) ผู้บริหาร ผู้ช่วยบริหาร หัวหน้าหมวดวิชา หัวหน้าฝ่าย และหัวหน้างานศึกษาหลักสูตรหรือดำเนินการให้มีการศึกษาเอกสารประกอบหลักสูตรที่กรมวิชาการจัดทำอย่างน้อย 27 รายการอย่างละเอียด เพื่อที่จะสามารถถ่ายทอดความรู้ ความคิดและตอบปัญหาข้อข้องใจแก่ครู-อาจารย์นักเรียน ผู้ปกครอง ตลอดจนชุมชน ได้อย่างแจ่มแจ้ง

2) แต่งตั้งคณะกรรมการวิชาการ ซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหาร หัวหน้าหมวดวิชา ครูผู้รับผิดชอบงานแนะแนว งานวัดผลห้องสมุด เพื่อศึกษาปรัชญาการศึกษา นโยบายการจัดการศึกษา นับตั้งแต่แผนปฏิบัติการศึกษา แผนการศึกษาแห่งชาติ แผนพัฒนาการศึกษาศาสนา และศิลปวัฒนธรรมระยะที่ 6 (พุทธศักราช 2530-2534) และแผนพัฒนาการศึกษาศาสนา และศิลปวัฒนธรรมระยะที่ 7 (พุทธศักราช 2535-2539) แผนพัฒนาเด็กและเยาวชน นโยบายรัฐบาล นโยบายระดับกระทรวง ระดับกรม ระดับท้องถิ่น ระดับโรงเรียน และสิ่งที่มีความสำคัญยิ่งต่อการศึกษาศูนย์กลางวิชาชั้นในโรงเรียนเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

3) แต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารเป็นประธาน คณะกรรมการวิชาการ และผู้ทรงคุณวุฒิในท้องถิ่นเป็นกรรมการ ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการเป็นกรรมการ และเลขานุการทำหน้าที่ดำเนินการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น ความถนัดและความสนใจ และความสามารถของนักเรียน

4) จัดให้มีการสัมมนาครูอาจารย์ให้ความรู้ ความเข้าใจเรื่องหลักสูตร และจัดประชุมปฏิบัติการหาแผนการสอนที่มุ่งเน้นการสอนทักษะกระบวนการและการทำงานเป็นกลุ่ม

5) สืบรวจุติ ความรู้ ความสามารถพิเศษของครูอาจารย์ เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับกำหนดรายวิชาที่จะเปิดสอนโดย เฉพาะวิชาเลือกที่เสรีและกิจกรรม

6) ส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรฝึกอบรมดูงาน ศึกษาต่อ โดยเฉพาะในด้านวิชาอาชีพ ซึ่งจะช่วยให้สามารถเปิดสอนวิชาบังคับเลือกและวิชาเลือก เสรี ได้กว้างขวางยิ่งขึ้น

7) ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูอาจารย์ทุกคนเข้าใจงานแนะแนว ตระหนักว่างานแนะแนวเป็นหน้าที่ครูอาจารย์ทุกคนต้องรับผิดชอบให้คำปรึกษาหารือแก่นักเรียน เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาค้นต่างว ของนักเรียน รวมทั้งมีหน้าที่ให้คำแนะนำนักเรียนในการพิจารณาเลือกกลุ่มวิชา หรือรายวิชาตามความสามารถ ความถนัด ความสนใจ ตลอดจนสภาพเศรษฐกิจ

และความต้องการของผู้ปกครอง

8) ดำเนินการใด ๆ ให้ครู อาจารย์มีโอกาสร่วมกันวางแผน ปฏิบัติงาน และ ประเมินผลเกี่ยวกับ วิธีสอน การจัดทำ จัดทำ และพัฒนาสื่อการเรียนการสอน

1.5 การจัดทำเตรียมหลักสูตร และเอกสารประกอบหลักสูตร

หลักสูตร และเอกสารประกอบหลักสูตร จัดเป็นเอกสารที่จะให้รายละเอียด เกี่ยวกับหลักสูตร นับแต่ จุดหมาย หลักการ โครงสร้าง แนวดำเนินการ การจัดทำแผนการสอน โครงการศึกษา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตลอดจนการวัดผล ประเมินผล ซึ่งสิ่งเหล่านี้ จะช่วยให้ครูผู้สอนมีความเข้าใจชัดเจนเกี่ยวกับหลักสูตร และการเรียนการสอนวิชาเลือกเสรี ซึ่ง สมิต อุทรานันท์ (2528) ได้กล่าวถึง เอกสารหลักสูตร และเอกสารประกอบ หลักสูตรไว้ คือ เอกสารหลักสูตรเป็นเอกสารที่กล่าวถึงสาระของหลักสูตรโดยตรง คือ หลักสูตรแม่บท จะกล่าวถึงจุดมุ่งหมาย หลักการ โครงสร้าง และเนื้อหาสาระที่จัดไว้ในหลักสูตรนั้นๆ สำหรับเอกสารประกอบหลักสูตร เป็นเอกสารที่อธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับรายละเอียดต่างๆ ของ หลักสูตร เพื่อให้การนำหลักสูตรไปใช้ได้ผลตามความมุ่งหมาย ตัวอย่างของเอกสารประกอบ หลักสูตร ได้แก่ คู่มือเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร แผนการสอนกลุ่มวิชาต่างๆ คู่มือประเมินผล การเรียน ฯ

เนื่องจากการจัดวิชาเลือกเสรีนั้น โรงเรียนจะต้องจัดให้ครบทั้ง 5 กลุ่มวิชา (ถ้านักเรียนมีความสนใจและต้องการที่จะเรียน) เอกสารหลักสูตร และ เอกสารประกอบหลักสูตร จึงต้องเตรียมให้พร้อมไว้ทั้ง 5 กลุ่มวิชาด้วย ซึ่งหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ (2533) ได้กำหนดไว้ว่า "เพื่ออำนวยความสะดวกในการใช้หลักสูตร โรงเรียนควรจัดหาเอกสารหลักสูตรให้ครบถ้วนเพียงพอ และมีระบบบริการที่ดี เอกสารหลักสูตร ที่สำคัญมี 27 รายการ คือ

- 1) หลักการของหลักสูตรฉบับปรับปรุง
- 2) เอกสารแนะนำหลักสูตร
- 3) คู่มือการสอน
- 4) แนวทางการหาแผนการสอน
- 5) หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น ฉบับปรับปรุง 2533
- 6) คู่มือหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น
- 7) หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย ฉบับปรับปรุง 2533

- 8) คู่มือหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย
- 9) หลักสูตรวิชาชีพ
- 10) คู่มือหลักสูตรวิชาอาชีพ
- 11) คู่มือการประเมินผลมัธยมศึกษาตอนต้น
- 12) คู่มือการประเมินผลมัธยมศึกษาตอนปลาย
- 13) คู่มือการจัดกิจกรรม ระดับมัธยมศึกษา
- 14) คู่มือการแนะแนวการศึกษา
- 15) คู่มือการจัดกิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี มัธยมศึกษาปีที่ 1-3
- 16) คู่มือการจัดกิจกรรมยุวกาชาด มัธยมศึกษาปีที่ 1-3
- 17) คู่มือการจัดกิจกรรมผู้บำเพ็ญประโยชน์ มัธยมศึกษาปีที่ 1-3
- 18) แนวการสอนภาษาไทย มัธยมศึกษาตอนต้น
- 19) แนวการสอนสังคมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น
- 20) แนวการสอนสุขศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น
- 21) แนวการสอนศิลปะศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น
- 22) แนวการสอนสังคมศึกษา มัธยมศึกษาตอนปลาย
- 23) แนวการสอนสังคมศึกษา มัธยมศึกษาตอนปลาย
- 24) แนวการสอนสุขศึกษา มัธยมศึกษาตอนปลาย
- 25) แนวการใช้สื่อการเรียนมัธยมศึกษา
- 26) กำหนดหนังสือเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
- 27) กำหนดหนังสือเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

1.6 การจัดทำเตรียมสื่อการเรียน

สื่อการสอน ในที่นี้จะรวมถึง วัสดุ อุปกรณ์ และ เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้การจัดวิชาเลือก เสร็จได้ผลดีจริง เรียงจึงควรจัดซื้อ จัดทำ หรือจัดทำไว้ให้พร้อม และเป็นไปตามความต้องการของครู และนักเรียน ซึ่งควรดำเนินการ ดังนี้

- 1.6.1 สืบหาความต้องการของครู และนักเรียน
- 1.6.2 สืบหาวัสดุ อุปกรณ์ และ เอกสารที่เกี่ยวข้องที่มีอยู่แล้ว
- 1.6.3 จัดซื้อ จัดทำ หรือจัดทำสื่อวัสดุอุปกรณ์ และ เอกสารที่สอดคล้องกับ

ความต้องการของครู นักเรียน และสอดคล้องกับจุดประสงค์ของแต่ละรายวิชารวมทั้งจัดระบบบริการที่ดี เหมาะสม รวดเร็วเป็นที่พึงพอใจของผู้ใช้บริการ

1.6.4 จัดเก็บสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ อย่าง เป็นระบบ สามารถหยิบใช้ได้สะดวก

1.6.5 ซ่อมแซม สื่อวัสดุ อุปกรณ์ และเอกสารต่างๆ ให้อยู่ในสภาพที่
ใช้การได้ดีอยู่เสมอ (กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ, 2533)

1.7 การจัดเตรียมสถานที่ที่ใช้สอน

การเตรียมสถานที่เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับสถานศึกษา ว่าง่าเฉพาะวิชาเลือกเสรีเท่านั้น วิชาสามัญ หรือวิชาอื่น ๆ ก็จำเป็นต้องใช้สถานที่ในการเรียนการสอน แต่วิชาเลือกเสรีเป็นวิชาที่จริง เรียนจะเปิดสอนอย่างหลากหลาย สถานที่ที่เป็นห้องเรียน อาจไม่เพียงพอ ซึ่งโรงเรียน อาจพิจารณาใช้สถานที่อื่นภายในโรงเรียนที่สามารถควบคุมดูแลนักเรียนได้อย่างทั่วถึง เป็นที่ใช้ประกอบการเรียนการสอนก็ได้

นอกจากนี้ ในหลักสูตร ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2533 เป็นหลักสูตรที่เปิดกว้างที่จะให้ห้องเรียนมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร การจัดวิชาเลือกเสรี อาจต้องจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับห้องเรียน ซึ่งอาจต้องใช้สถานที่ภายนอกโรงเรียน เช่น วัด หรือ ศูนย์เยาวชน หรือใช้บุคลากรภายนอกโรงเรียน เป็นที่ให้ความรู้ ทั้งนี้โรงเรียน ควรจะจัดการและประสานงานให้ทุกอย่าง เป็นไปด้วยความเรียบร้อย

1.8 การจัดเตรียมบริการแนะแนว

หลักสูตรมัธยมศึกษา ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2533 เป็นหลักสูตรที่เปิดโอกาสให้นักเรียนเลือกเรียนได้อย่างกว้างขวาง ความภาคภูมิใจ ความสามารถ ความสนใจของตน การแนะแนวจึงถือว่ามีส่วนช่วยให้นักเรียนค้นพบความภาคภูมิใจของตน การเตรียมบริการแนะแนว จึงควรเตรียมการ ดังนี้

1.8.1 ทำเนิการให้ครู อาจารย์ทุกคนมีความรู้ความเข้าใจเรื่องการแนะแนวการศึกษาและอาชีพ เห็นความสำคัญว่างานแนะแนวเป็นหัวใจของการใช้หลักสูตร ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2533

1.8.2 จัดระบบประสานงานการให้บริการแนะแนวที่จะช่วยให้นักเรียนสามารถเลือกเรียนรายวิชาเลือก และปฏิบัติกิจกรรมอิสระได้ตามความภาคภูมิใจและความสนใจ

1.8.3 คาเนินการให้มีการแนะแนว และประสานงานการแนะแนวระหว่างงานแนะแนวกับครู อาจารย์ เพื่อให้การแนะแนวคาเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ, 2533)

1.9 การเตรียมการวัดผลประเมินผล

การวัดผล ประเมินผล จัดเป็นกระบวนการสุดท้ายของการจัดการเรียนการสอน ไม่เฉพาะวิชาเลือกเสรีเท่านั้น ผลจากการวัดผลประเมินผล จะเป็นตัวบ่งชี้ว่า ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในรายวิชานั้นๆ หรือไม่ซึ่งย่อมหมายถึงว่า การคาเนินการจัดรายวิชานั้นๆ มีประสิทธิภาพเพียงใด ทั้งนี้วิธีการวัดผล ประเมินผลต้องเป็นวิธีการที่ถูกต้องตามหลัก เกณฑ์ และมีวิธีการเตรียมการที่ดี ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ กรมสามัญศึกษา (2533) ได้กล่าวว่โรงเรียนควรเตรียมความพร้อมเพื่อการวัดผล ประเมินผล ตามหลักสูตรดังนี้

- 1) ชี้แจงให้ครูเข้าใจระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการประเมินผลการเรียน เพื่อให้ทราบหลักการ วิธีการ และเกณฑ์การประเมินผลภาคเรียน
- 2) กำหนดสัดส่วนของคะแนน การประเมินผลระหว่างภาค กับปลายภาคเรียน
- 3) กำหนดวิธีการวัดผล เลือกเครื่องมือที่จะใช้ในการวัดผลสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้
- 4) นำจุดประสงค์การเรียนรู้จากแผนการสอนมาวิเคราะห์ความสำคัญเพื่อนำไปใช้เป็นจุดประสงค์สำหรับการวัด และการประเมินผลการเรียน
- 5) นำผลการทดสอบไปแปลผล และกรอกลงในแบบฟอร์มที่กำหนดในระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการประเมินผลการเรียน
- 6) รายงานผลการประเมินให้ผู้ที่เกี่ยวข้องรวมทั้งผู้ปกครองนักเรียนทราบอาจจะประชุมผู้ปกครองเป็นครั้งคราว เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับผลประเมิน ตลอดจนพิจารณาหาแนวทางในการแก้ปัญหาในการเรียนของนักเรียน
- 7) นำข้อมูลจากการวัด และประเมินผลไปใช้ในการพิจารณาปรับปรุงการเรียนการสอน และการสอนซ่อมเสริมให้แก่นักเรียนที่เรียนอ่อน
- 8) จัดทำระบบประเมินผลการใช้หลักสูตรของโรงเรียนด้วยตนเอง เพื่อใช้และปรับปรุงการคาเนินงานของโรงเรียนในทุกๆ ด้านตามรูปแบบและแนวคาเนินการ

ที่กรมวิชาการจะประสานงานกับโรงเรียนต่อไป

2. การดำเนินการจัดวิชาเลือกเสรี

ขั้นตอนของการดำเนินการจัดวิชาเลือกเสรี ส่วนใหญ่เป็นขั้นตอนของครูผู้สอน แต่ผู้บริหาร หรือเจ้าหน้าที่อื่น ๆ ก็ควรให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน การดำเนินการจัดวิชาเลือกเสรีให้มีประสิทธิภาพ ควรประกอบด้วยขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

2.1 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาเลือกเสรี จะบังเกิดผลดีต่อนักเรียนได้เพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับกระบวนการเรียนการสอนเป็นสำคัญ ดังนั้นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จึงควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

2.1.1 นำให้ครูพัฒนาวิธีการสอนให้นักเรียนรู้จักคิด รู้จักแก้ปัญหา รู้จักพัฒนา รู้จักทำ และมีค่านิยมที่ดีงาม

2.1.2 ให้ครูจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับชีวิต เศรษฐกิจและสังคม

2.1.3 ให้ครูจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน และผู้ปกครองและส่งเสริมความสามารถ ความถนัด ผู้ความสามารถสูงสุดตามศักยภาพที่มีอยู่ของแต่ละบุคคล (พะยอม แก้วกาเนติก, 2533)

เนื่องจากหลักสูตร ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2533 มุ่งเน้นเสริมทักษะกระบวนการแก่นักเรียน มากกว่าที่จะมุ่งเน้นให้นักเรียนเรียนเนื้อหาวิชา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู จึงควรมีวิธีการ ดังนี้

- กำหนดจุดประสงค์การสอน (จุดประสงค์การเรียนรู้ หรือจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม)
- กำหนดกิจกรรม หรือ เทคนิคการสอนตามจุดประสงค์ที่กำหนด ที่เน้นทักษะ กระบวนการ, กระบวนการกลุ่ม และนักเรียนเป็นศูนย์กลาง
- ส่งเสริมการผลิต การใช้สื่ออุปกรณ์การเรียนการสอนที่สอดคล้องกับจุดประสงค์ของแต่ละรายวิชา
- ดำเนินการให้มีการจัดเก็บสื่อ อุปกรณ์ ไว้เป็นรายวิชา รายจุดประสงค์ และจัดเก็บบำรุงรักษาให้อยู่ในสภาพที่พร้อมจะหยิบนำมาใช้ได้ทันที
- ดำเนินการให้มีข้อทดสอบ หรือ เครื่องมือประเมินรายจุดประสงค์แต่ละรายวิชาและจัดเก็บไว้อย่าง เป็นระเบียบ เช่นเดียวกับสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน

(กระทรวงศึกษาธิการ กรมสามัญศึกษา, 2533)

2.2 การใช้สื่อการสอน

สื่อการสอนเป็นเครื่องมือสำคัญส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้นักเรียน การสอนดำเนินไปด้วยดี และมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพื่อสื่อการสอนมีลักษณะพิเศษซึ่งสามารถ ทำให้เกิดประสบการณ์ในการเรียนรู้ที่มีความหมาย กล่าวคือ สื่อการสอนจะเป็นจตุรรวม ความสนใจ สามารถเพิ่มความเป็นรูปธรรม และความเป็นจริงต่อการเรียนรู้ สามารถนำ เรื่องราว หรือสิ่งต่างๆ ที่อยู่ห่างไกลเข้ามาในห้องเรียนได้ ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิด ความคิด มองเห็นความสัมพันธ์ของเรื่องราว หรือสิ่งที่เรียนรู้ได้ถูกต้องและสามารถจดจำ เรื่องราวต่างๆ ได้นาน

สื่อการสอน ที่จะใช้ประกอบการสอนในวิชาเลือกเสรี มีหลาย ประเภท เช่น

- 2.2.1 ของจริง ที่ห้องอาศัยการสาธิต การทดลอง หรือการศึกษานอกสถานที่
- 2.2.2 ตำรา หรือเอกสารต่างๆ ที่ใช้ประกอบการเรียน
- 2.2.3 แผ่นภาพต่างๆ หรือแผนที่ แผนที่ แผนที่ โลก สไลด์ ฯลฯ
- 2.2.4 ภาพเคลื่อนไหว เช่น ภาพยนตร์ เทปโทรทัศน์
- 2.2.5 เทปบันทึกเสียง จานเสียง
- 2.2.6 บทเรียนสำเร็จรูป หรือบทเรียนโปรแกรม

2.3 การใช้สถานที่ที่ใช้สอน

การจัดวิชาเลือกที่เสรี ซึ่งอาจเปิดสอนได้ถึง 5 กลุ่มวิชา และในแต่ละกลุ่มวิชาก็สามารถเปิดสอนได้หลายวิชา ซึ่งขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้เรียน และความพร้อมของผู้สอน หากวิชาเลือกเสรี เป็นวิชาสามัญ ก็อาจใช้ห้องเรียนธรรมดาเป็นสถานที่ที่ใช้สอน แต่ถ้าเป็นวิชาอาชีพ อาจต้องใช้ห้องฝึกงาน หรือสถานประกอบการ เป็นที่ฝึกสอน ทั้งนี้ผู้บริหารต้องมีการเตรียมการ ประสานงานไว้ หน้าที่ของครูคือ ดูแลควบคุมให้ผู้เรียนได้รับ ประโยชน์จากการเรียนรู้มากที่สุด ว่าจะจะใช้สถานที่ใดในการเรียนการสอนก็ตาม

2.4 การวัดผลประเมินผล

การวัดผล ประเมินผล ในวิชาเลือกเสรี ก็เหมือนกับวิชาอื่นๆ ซึ่งผู้สอนควรจะได้เรียนรู้ระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการประเมินผลการเรียนรู้อัตนศาสตร์ ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2533 ในการวัดผล ประเมินผลการเรียนรู้นั้น ผู้สอน

ควรให้การวัดผลระหว่างภาคเรียน ทั้งนี้เพื่อเป็นการทดสอบความรู้ ความเข้าใจของผู้เรียน เพื่อจะได้ปรับปรุงแก้ไข ได้ทันที่ นอกจากนี้ผู้สอนเองก็สามารถนำผลการประเมินไปพัฒนาวิธีการสอนของคนใดอีกด้วย

นอกจากการวัดผล ประเมินผลระหว่างภาคเรียน ผู้สอนควร ประเมินด้านพฤติกรรมของผู้เรียนด้วย พฤติกรรมของผู้เรียนนี้สามารถบ่งบอกได้ว่า ผู้เรียน มีความถนัดในวิชาที่ตนมาเรียนหรือไม่ หากการวัดผลประเมินผล จากพฤติกรรมก็ดี ผลงานก็ดี หรือข้อทดสอบก็ดี พบว่า ผู้เรียนไม่ถนัดในวิชานั้นๆ ก็ควรยอมรับในความไม่ถนัด และควรเลือก เรียนรายวิชาอื่นๆ ต่อไป ซึ่งอาจจะพบศักยภาพที่ซ่อนเร้นอยู่ก็ได้

2.5 การจัดบริการแนะแนว

ดังได้กล่าวแล้วว่า การแนะแนวมีความสำคัญมากในการจัดวิชา เลือกเสรี ดังนั้น ครูแนะแนวจึงควรมีบทบาทในการจัดวิชาเลือกเสรี ดังนี้

2.5.1 ร่วมกับผู้บริหารในการกำหนดรายวิชาต่างๆ ภายหลังจากได้สำรวจ ความต้องการของเด็กนักเรียน, ความพร้อมของบุคลากร-สถานที่โดยครูแนะแนวจะเป็นผู้ให้ ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาต่อ และการประกอบอาชีพ

2.5.2 ให้การแนะแนวแก่ผู้เรียน ให้เลือก เรียนรายวิชาที่เหมาะสมกับความ ถนัด ความสนใจ ความสามารถของผู้เรียน ซึ่งอาจจัดทำเป็นขั้นตอนดังนี้

- 1) ศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียน ในด้านต่างๆ เช่น ประวัติครอบครัว, การศึกษา-เศรษฐกิจ-อาชีพ ของผู้เรียน ฯลฯ
- 2) รวบรวมข้อมูลสาระสนเทศต่างๆ ทางด้านการศึกษาต่อ, การ ประกอบอาชีพ เพื่อให้ให้นักเรียนได้ศึกษาก่อนที่จะตัดสินใจเลือก เรียน
- 3) เสนอข้อมูลให้นักเรียนได้ศึกษา ก่อน ซึ่งอาจเป็นวิธีดังนี้ จัดทำ คู่มือ การลงทะเบียน-เนื้อหาแต่ละรายวิชา, ปฐมนิเทศนักเรียนและผู้ปกครอง, ดิฉประกาศ ำให้รายละเอียดเกี่ยวกับรายวิชาต่างๆ การประกอบอาชีพ, การศึกษาต่อ และในท้ายที่สุด คือ การ เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ปรึกษาได้

2.6 การนิเทศและติดตามผล

ในการนิเทศ และติดตามผลนั้น ผู้บริหาร ครูแนะแนว ครูผู้สอน ควร ช่วยเหลือร่วมมือกัน เพื่อให้การดำเนินการจัดวิชาเลือกเสรีนั้นมีประสิทธิภาพ

การนิเทศ ติดตาม และประเมินผล อาจดำเนินการได้ 4 ขั้นตอนดังนี้

1. การบันทึก และสำรวจสภาพก่อนการนิเทศ
2. การกำหนดจุดมุ่งหมาย และ เป้าหมาย
3. การวางแผนการนิเทศ และดำเนินการตามแผน
4. การประเมินผลสรุปรายงาน และ เผยแพร่

(กระทรวงศึกษาธิการ กรมสามัญศึกษา, 2533)

ในกระบวนการทั้ง 4 ประกอบด้วย รายละเอียดดังนี้

1. การบันทึกและสำรวจสภาพก่อนการนิเทศ เกี่ยวกับ สภาพการจัดหลักสูตร, ร้อยละของครู อาจารย์ที่มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับหลักการจัดหมาย โครงสร้างของหลักสูตรและรายวิชาที่สอน, ร้อยละของครู อาจารย์ที่สามารถให้แผนการสอนรายจุดประสงค์เชิงทักษะ กระบวนการ, ร้อยละของครู อาจารย์ที่มีเจตคติต่อการใช้หลักสูตร ฯลฯ
2. การกำหนดจุดมุ่งหมาย และ เป้าหมาย จุดมุ่งหมายในการนิเทศจะเป็นไป เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ, สร้างขวัญ กำลังใจในการปฏิบัติงาน ปรับปรุงหรือพัฒนากระบวนการสอน, ปรับปรุง หรือพัฒนาพฤติกรรมการสอน รักษาและพัฒนาคุณภาพการสอน หรือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ฯลฯ
3. การวางแผนการนิเทศและดำเนินการตามแผน การวางแผนการนิเทศอาจใช้ เทคนิคต่างๆ หลายประการที่เกี่ยวกับการนิเทศนั้นว่าจะใช้ เทคนิคแบบใดก็ตาม สิ่งที่ควรคำนึงถึง คือการนิเทศนั้นควร เปิดโอกาสให้ผู้รับการนิเทศมีส่วนร่วมในการวางแผน, ดำเนินการนิเทศโดยใช้หลักประชาธิปไตย ดำเนินการนิเทศอย่างต่อเนื่อง ทั้งอย่างเป็นทางการ และไม่เป็นการ และควรดำเนินการเป็นทีม
4. การประเมินผล สรุปรายงาน และ เผยแพร่ เพื่อจะได้รู้ว่าการนิเทศและติดตามผลนั้น เป็นไปด้วยความเรียบร้อย หรือไม่อย่างไร ซึ่งจะส่งผลต่อการดำเนินการจัดวิชาเลือก เสรีด้วย

3. การติดตาม ประเมินผล การจัดวิชาเลือก เสรี

การประเมินผลเป็นสิ่งสำคัญในกระบวนการทำงานทุกอย่าง ทั้งด้านการเตรียมการ การดำเนินการ ทั้งนี้ หน่วยศึกษานิเทศก์, กรมสามัญศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ (2533) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการติดตาม ประเมินผล ไว้ว่า

1. เป็นขั้นตอนที่จะช่วยให้รู้ว่า งานที่ทำสำเร็จผลหรือไม่ เพียงใด มีอะไร

ควรภูมิใจหรือนำไปปรับปรุงแก้ไข หรือนำไปเป็นแนวทางปรับปรุงแก้ไขการทำงานอื่น
ในลักษณะเดียวกันได้หรือไม่ อย่างไรบ้าง

2. ในกรณีที่การปฏิบัติงานประสบผลสำเร็จ ก็สามารถหาเทคนิควิธีการที่ใช้แล้ว
ประสบผลสำเร็จนั้นไว้ หรือเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาขึ้นอีก

3. สามารถหาความสำเร็จของผู้ปฏิบัติมาของ เขตชู เกียรติ เพื่อเป็นคำสั่งใน
การปฏิบัติ และพัฒนางานในความรับผิดชอบให้ดียิ่งขึ้น

4. สามารถหาความสำเร็จที่ปรากฏไปเผยแพร่แก่ผู้ทำหน้าที่เดียวกัน ทั้งใน
และนอกโรงเรียน

สำหรับสิ่งที่ควรได้รับการประเมินนั้น ดิเรก ศรีสุข ใต้กล่าวไว้ใน "รวม
บทความทางการประเมินโครงการ" (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2528) ไว้ว่า

1. ประเมินผลตามเป้าหมายของโครงการ ส่วนนี้อาจจะประเมินเปรียบ
เทียบระหว่างสภาพการณ์ก่อนจะเริ่มโครงการ กับสภาพการณ์หลังจาก เสร็จสิ้นโครงการแล้ว
หรือประเมินเปรียบเทียบเป็นระยะเวลาไป

2. ประเมินผลการดำเนินงานตามขั้นตอนที่ระบุไว้ในแผนการประเมินผล ส่วนที่
อาจเรียกง่าย ๆ ว่าเป็น Process ก็คงพออนุมานได้

ในการประเมินผลการจัดวิชาเลือกเสรีนั้น ควรให้มีการประเมินผลใน

2 ส่วนคือ

1. การติดตามประเมินผลการเตรียมการจัดวิชาเลือก เสรี มีวัตถุประสงค์
เพื่อทราบว่า โรงเรียนได้ดำเนินการติดตามประเมินผลหรือไม่ อย่างไร ใครเป็นผู้รับผิดชอบ

2. การติดตามประเมินผลการดำเนินการจัดนั้น มีวัตถุประสงค์ เพื่อทราบว่า
โรงเรียนได้มีการปฏิบัติหรือไม่ อย่างไร ใครเป็นผู้รับผิดชอบ ใช้วิธีการอย่างไร

งานวิจัยเกี่ยวข้อง

อัปสรศรี เวียงนนท์ (2533) "สภาพการจัดวิชาเลือก เสรีตามหลักสูตรมัธยม
ศึกษา ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2533 ในโรงเรียนร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร สังกัด
กรมสามัญศึกษา" ผลการวิจัยพบว่า ด้านการเตรียมการจัดวิชาเลือก เสรี โรงเรียนกำหนด
นโยบายโดยพิจารณาจากความพร้อมของโรงเรียนเป็นหลัก มีการวางแผน โดยการศึกษา

สำรวจความถนัด ความสามารถของบุคลากรภายในโรงเรียน จัดกลุ่มการเรียนรู้โดยให้นักเรียน
เลือกเรียนตามรายวิชาที่โรงเรียนเปิด จัดครูเข้าสอนตามความถนัด ความสามารถ จัดหาคู่มือ
การใช้หลักสูตร แนวการสอน แผนการสอน จัดเตรียมสื่อการสอน ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ
และโรงฝึกงาน จัดให้มีบุคลากรรับผิดชอบจัดเตรียมบริการแนะแนว และจัดเตรียมประเมินผล
หลักสูตร โดยให้หมวดวิชาต่างๆ จัดทำจุดประสงค์การเรียนรู้ และจัดทำข้อสอบ ให้นักา
ด้านการเตรียมการได้แก่ ครูผู้สอนมีจำนวนไม่เพียงพอ ครูไม่มีประสบการณ์ ครูมีความรู้ความเข้าใจ
ไม่เพียงพอ วัสดุ อุปกรณ์ เอกสาร และอาคารสถานที่ มีจำนวนไม่เพียงพอ

การดำเนินการจัด พบว่า โรงเรียนส่งเสริมให้ครูใช้กระบวนการเรียนการสอน
หลายอย่าง ให้คำปรึกษาและแนะนำการใช้สื่อ สถานที่ที่ใช้สอนและฝึกงาน คืออาคาร ห้อง
ปฏิบัติการ โรงฝึกงาน หรือที่ดินบริเวณโรงเรียน ครูใช้การวัดผลทั้งระหว่างการเรียน และ
หลังการเรียน สิ่งที่ครูต้องการวัดผลและประเมินผลคือความรู้ ความเข้าใจ ฝ่ายแนะแนว
ใช้แบบสอบถามนักเรียนมีบุคลากรทำหน้าที่นี้เทศและติดตามผล โดยการจัดประชุมครู ส่วน
ปัญหาที่พบ คือ ครูมีงานรับผิดชอบหลายด้าน ครูขาดทักษะ มีความรู้ไม่พอ วัสดุ อุปกรณ์ เอกสาร
อาคารสถานที่มีไม่เพียงพอ และนักเรียนไม่นิยมมาใช้บริการแนะแนว

การติดตามประเมินผล ได้สอบถามครูและการสังเกตการปฏิบัติงานของบุคลากร
ผู้รับผิดชอบ ปัญหาที่พบ คือ บุคลากรผู้ที่เกี่ยวข้องมีจำนวนไม่เพียงพอ

เชิดชัย เขียวสุทธิ (2532) ได้วิจัยเรื่อง "การจัดการสอนพื้นฐานวิชาอาชีพ
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา ในพื้นที่การพัฒนชายฝั่งทะเล
ตะวันออก" ผลการวิจัย พบว่า ด้านการเตรียมการจัดการสอน โรงเรียนส่วนใหญ่จัดแผน
การเรียนรู้พิจารณาจากความพร้อมของโรงเรียน จัดครูเข้าสอนตามวุฒิ วิชาเอก-โท
จัดหาคู่มือหลักสูตร คู่มือครู และแผนการสอนให้ครู ส่งเสริมให้ครูหาความรู้เพิ่มเติมในด้าน
การผลิตสื่อ จัดเตรียมความพร้อมของวัสดุ อุปกรณ์ สถานที่สอนและฝึกงาน จัดบุคลากรรับผิดชอบ
งานแนะแนว งานวัดผลและประเมินผล จัดงบประมาณและสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัด
การเรียนการสอน ส่วนปัญหาด้านการเตรียมการที่พบ ส่วนใหญ่ได้แก่ จำนวนครูผู้สอน เอกสาร
ประกอบหลักสูตร วัสดุ อุปกรณ์ และอาคารสถานที่ โรงฝึกงาน มีไม่เพียงพอ ครูขาดความรู้
ความเข้าใจเรื่องกรณีพิเศษ การจัดทำเอกสารประกอบหลักสูตรและสื่อการสอน

ค่าน่าเป็นการจัดการสอน โรงเรียนส่วนใหญ่ส่งเสริมให้ครูเข้าร่วมประชุมอบรมสัมมนาเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการใช้สื่อการสอนส่งเสริมและแนะนำครูในการใช้และจัดทำเอกสารประกอบหลักสูตร การสร้างข้อสอบ วิเคราะห์ข้อสอบ มีการจัดบริการแนะแนว และใช้ห้องปฏิบัติการ โรงฝึกงานภายในโรงเรียน สำหรับปัญหาด้านค่าดำเนินการส่วนใหญ่ได้แก่ ครูขาดความรู้ และทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การสร้างข้อสอบ วิเคราะห์ข้อสอบ การใช้และจัดทำเอกสารประกอบหลักสูตร และสื่อการสอน บุคลากรแนะแนวมีไม่เพียงพอและไม่ได้รับความร่วมมือจาก เจ้าของสถานประกอบการในการจัดส่งนักเรียนไปฝึกงาน

ด้านการติดตาม ประเมินผลการจัดการสอน โรงเรียนส่วนใหญ่มีการติดตามผลการเตรียมการและดำเนินการ โดยการสอนถามและสังเกตการปฏิบัติงานของผู้รับผิดชอบ โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาด้านนี้

นิรมล ธรรมมานวยสุข (2530) ได้วิจัยเรื่อง "การศึกษาการจัดการเรียนการสอนวิชาอาชีพ ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดเพชรบุรี" ผลการวิจัย พบว่า การดำเนินการเปิดสอนวิชาอาชีพในโรงเรียนพิจารณาจากความพร้อมของบุคลากร และความสนใจของนักเรียน มีนโยบายสนับสนุนการเปิดสอนหมวดเกษตรกรรม คหกรรม ธุรกิจและช่างอุตสาหกรรม เกณฑ์ในการเปิดสอนโรงเรียนส่วนใหญ่พิจารณาจากความพร้อมของบุคลากร และความเพียงพอของจำนวนวัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้สอน, จัดแนะแนวการเลือกเรียนวิชาอาชีพกับนักเรียน โดยจัดป้ายนิเทศ ปฐมนิเทศ และหาแบบสำรวจตัวเองเกี่ยวกับอาชีพ การจัดการเรียนการสอนวิชาอาชีพ ครูมีการจัดทำแผนการสอนในบาง ในความรู้ การเตรียมการสอน และการใช้สื่อการเรียนการสอนมีเป็นบางครั้ง มีการประเมินผลงานภาคปฏิบัติ สถานที่ที่ใช้สอนและฝึกงานอยู่ภายในโรงเรียน

ด้านปัญหา พบว่า การเปิดสอนวิชาอาชีพ ไม่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น บุคลากรด้านแนะแนวบางส่วนขาดความรู้ ความเข้าใจในการแนะแนวความรู้พื้นฐานของนักเรียนแตกต่างกัน วัสดุอุปกรณ์ไม่เพียงพอ และสถานที่ที่ใช้สอนและฝึกงานคับแคบ

ภาสกร เกิดอ่อน (2530) ได้วิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นของครูภาษาไทย เกี่ยวกับการเปิดวิชาเลือกภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตการศึกษา 6" ผลการ

วิจัยสรุปว่า

1. ด้านลักษณะ เนื้อหาวิชาครูภาษาไทย เห็นว่าลักษณะ เนื้อหาวิชา เป็นสาเหตุในการเปิดสอนวิชาเลือกภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมากทุกรายวิชา
2. ด้านครูผู้สอน ครูภาษาไทย เห็นว่าความรู้พื้นฐานของครูที่จะสอนในรายวิชานั้น ความภาคภูมิใจและความสนใจของครูผู้สอน เป็นสาเหตุในการเปิดสอนวิชาเลือกเรียนเป็นสาเหตุในการเปิดสอนวิชาเลือกภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมากทุกรายวิชา

สมาลี เกียรติทอง (2530) ได้วิจัยเรื่อง "การเรียนการสอนวิชาเลือกภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามการรับรู้ของครูภาษาไทย ในโรงเรียนมัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร" ผลการวิจัยปรากฏผล ดังนี้

1. ด้านหลักสูตร และหนังสือเรียน ครูภาษาไทยรับรู้ว่ามีโรงเรียนได้ให้บริการ ทางรายวิชาการน้อยทุกรายวิชา และครูภาษาไทยมีการปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร และหนังสือมากทุกรายวิชา
2. ด้านวิธีสอน ครูภาษาไทยมีการใช้วิธีสอนแบบต่างๆ น้อยทุกรายวิชา การปฏิบัติตามกระบวนการสอน ครูภาษาไทยมีการปฏิบัติมากทุกรายวิชาเกี่ยวกับการใช้กิจกรรมประกอบการเรียนการสอน ครูภาษาไทยมีการปฏิบัติน้อยทุกรายวิชา
3. ด้านเนื้อหาวิชา ครูภาษาไทยเห็นด้วยมากกว่า เนื้อหาทุกบท ทุกรายวิชาเหมาะสม
4. ด้านสื่อการสอน ครูภาษาไทยมีการปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้สื่อการสอน และการจัดหาสื่อการสอนน้อยทุกรายวิชา และครูภาษาไทยรับรู้ว่ามีโรงเรียนมีการจัดสื่อการสอนน้อยทุกรายวิชา
5. ด้านการวัดและประเมินผล ครูภาษาไทยมีการปฏิบัติมากทุกรายวิชา
6. ด้านการนิเทศการสอน ครูภาษาไทยรับรู้ว่ามีศึกษานิเทศก์มีการปฏิบัติการนิเทศด้านต่างๆ น้อยทุกรายวิชา เกี่ยวกับการนิเทศภายในโรงเรียน มีการปฏิบัติน้อยทุกรายวิชา

สุวิทย์ ชื่อตรง (2526) ได้วิจัยเรื่อง "สภาพและปัญหาการเรียนการสอนวิชา อาชีวทามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ในจังหวัดฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยอง" ผลการวิจัยพบว่า สภาพการเรียนการสอนวิชาอาชีพ ความคิดเห็นของครูผู้สอน และนักเรียนแตกต่างกันในด้าน หลักสูตร กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การแนะแนว สถานที่ที่ใช้สอน ส่วนด้านวัดผล การแนะแนว สถานที่ที่ใช้สอนส่วนด้านวัดผล ประเมินผลไม่แตกต่างกัน

ความเหมาะสมและการปฏิบัติของกิจกรรมในแต่ละด้าน ครูและนักเรียนมีความ คิดเห็นในระดับมากในด้านหลักสูตร กิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล และระดับน้อยในด้านสื่อการสอน การแนะแนว สถานที่ที่ใช้สอนและฝึกงานด้านปัญหาการเรียน การสอนวิชาอาชีพ ความคิดเห็นของครูผู้สอนและนักเรียนแตกต่างกันทุกด้าน ครูและนักเรียน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยในหลักสูตร กิจกรรมการเรียนการสอน และความคิดเห็นของครู อยู่ในระดับมากในเรื่องสื่อการเรียนการสอน และแนะแนวแต่ความคิดเห็นของนักเรียนอยู่ใน ระดับน้อยทั้ง 2 ด้านในด้านสถานที่สอน ครูและนักเรียนมีความคิดเห็นในระดับมาก

จากทฤษฎี หลักการ และแนวคิดที่ได้นำเสนอไว้ นั้น สรุปได้ว่า หลักสูตรมีความสำคัญ ต่อการจัดการศึกษา หลักสูตรที่ดีจะต้องมีหลักการและวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลง ของสังคม มีความยืดหยุ่นกับความต้องการของผู้เรียน ดังนั้นผู้เกี่ยวข้องในการใช้หลักสูตร และบริหารหลักสูตร ควรจะต้องดำเนินการตามหลักการ หรือวัตถุประสงค์ จึงจะกล่าวได้ว่าได้ ดำเนินการบรรลุตามหลักการหรือวัตถุประสงค์โดยแท้จริง ดัง เช่นในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2533 ที่มีนโยบายในการจัดการศึกษาไว้ว่า จะจัดการศึกษาโดย พิจารณาถึงความสามารถ ความถนัด ความสนใจของผู้เรียน และ ในหลักสูตรมัธยมศึกษา ตอนปลาย ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2533 ที่มีนโยบายมุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ หรือทักษะเฉพาะด้าน ที่สามารถเรียนหรือประกอบอาชีพต่อไปได้ ซึ่งในนโยบายดังกล่าวเปิด โอกาสให้การจัดวิชาเลือก เสรีเป็นไปอย่างกว้างขวาง

ในการจัดวิชาเลือก เสรีให้ได้บรรลุตามหลักการของหลักสูตร ควรจะต้องมีวิธีการ ที่เป็นขั้นตอน วิธีการที่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป คือ จะต้องมีการเตรียมการ การดำเนินการ และการติดตามประเมินผล